

ДНЕВНИКЪ

(стенографически)

НА

ОБЛАСТНОТО СЪБРАНИЕ, ЧЕТВЪРТА РЕДОВНА СЕССИЯ

ХІІ. ЗАСЪДАНИЕ ВЪ ПОНЕДЪЛНИКЪ НА 1 НОЕМВРИЙ 1882 ГОДИНА.

(Началс 1 1/2 часътъ слѣдъ пладне подъ Прѣдсѣдателството на Подпрѣдсѣдательтъ Д-ръ Янкуловъ).

Прѣдсѣд.: (зѣни) Засѣданието ся открива. Ще ся чете списъка на Депутатитѣ.

Секретарьтъ: (Чете:)

Прѣдсѣдательтъ: Присѣдствувать 47 прѣдставители. Отсѣдствувать, съ отпускъ: Минковски, Наумовъ, Чомаковъ и Калчевъ; безъ отпускъ: Митрополитъ Панаретъ, Митрополитъ Григорій и Рабинъ Еф. Ще ся чете протокола отъ миналото засѣдание.

Секретарьтъ: (Чете:)

Прѣдсѣдательтъ: Има ли нѣкой да направи бѣлѣжка, върху протокола? (Пѣма) Протокола ся приема безъ измѣнение.

Прѣдсѣдательтъ: Ще ся прочитатъ нѣколко писма.

Секретарьтъ: (Чете:)

Господине Прѣдсѣдателю,

Понеже слѣдва да съмь нерасположенъ, моля, да мя извините прѣдъ Обл. Събрание за което не щж могж да присѣдствувамъ още за 4-ри дни. Но дано ми това извинително, не би прѣтърпело сѣдбата на оный 30-и истеклаго.

Приемете и пр.

Пловдивъ, 1-й Ноември 1882 г.

Д-ръ Чомаковъ

(Дава му ся исканий стпускъ).

Съобщение отъ Н. Сиятелство отъ 30-й Октомврий. № 3302.

Господине Прѣдсѣдателю,

Прѣключено въ настоящето ми, ще намѣрите единъ законопроектъ, за увѣличението на нѣкои данъци, за които ся спомѣнува въ доклада на г-нъ Дир. на Финансиитѣ, по бюджетопроекта на идущата финансова година. Мотивитѣ които сж направили потрѣбно прѣдставлението на този законопроектъ сж изложени въ сжщия докладъ. А другитѣ законопроекти за които става дума въ казаный докладъ, ще бждатъ наскоро прѣдставени на Уважаемото Областно Събрание.

Приемете и пр.

(Под.) Генералъ Губернаторъ: А. Богориди.

Съобщение отъ Н. Сиятелство отъ 30-й Октомврий т. г. № 3325.

Господине Прѣдсѣдателю,

Прѣключено въ настоящето ми, имамъ честта да прѣдставя за удобрението на Уважаемото Областно Събрание, единъ законопроектъ за упражненнето на Адвокатството, изработенъ по грижностъ на г-нъ Директорътъ на Правосъдието.

Приемете и пр.

(Под.) Генералъ Губернаторъ: А. Богориди.

Прѣдсѣдательтъ: Спорѣдъ вжтрѣшний Правилникъ, Законопроектитѣ, ще ся проводять на надлежитѣ комисии.

Сега пристѣпваме къмъ дневний редъ. На първий дневенъ редъ е законопроекта за опрѣдѣление на случаитѣ, въ които можтъ да ставатъ намаления или опрощавания на прями данъци и на начинътъ по който тѣ можтъ ся произвѣждатъ.

Какъ желае Събранието, върху цѣлиятъ проектъ ли ще разисква, или членъ по членъ?

(Приема ся членъ по членъ).

Секретарьтъ: (Чете първий членъ). 2-о. Законопроектъ. Членъ 1-й. Публично Административный правилникъ издаденъ на 6-й Юлий 1882 година за опрѣдѣление на случаитѣ, въ които можтъ става намаление или опрощавание на прями данъци и на начинътъ по който тѣ можтъ ся произвожда, ся уничтожава и ся замѣща съ прѣдписанията на настоящийтъ областенъ законъ.

Прѣдсѣдательтъ: Тоя законопроектъ спорѣдъ комисията е дѣйствувалъ като Пуб. Ад. Прав.; за това тя заличава първий членъ, въ който ся опрѣдѣля цѣльта на законопроекта. За първий членъ туря тоя: „Данъкътъ който плаща единъ подателъ може да ся намали или опрости, когато имотътъ, движимъ или недвижимъ, върху който ся зима тоя данъкъ, прѣтърпи загуба вслѣдствие на пожаръ, градушка, наводнение, скакалци и моръ по добитака, подлежащъ на серчимъ или бегликъ.

(Гласове: тоя е вторий членъ).

Първий членъ е спорѣдъ комисията.

Величковъ: Въ първий членъ на законопроекта ся говори, че настоящий законъ уничтожава Публично Ад. Правилникъ. Но то е вече извѣстно, и за това комисията отхвърли тоя членъ. Тя поставя другъ, както го чете г-нъ Прѣдсѣдательтъ, като опрѣдѣля начинътъ, по който може да ся намаляватъ или опрощаватъ

данъцитѣ, за това ся съгласи г-нъ Директорътъ на Финанситѣ. Прямитѣ данъци могатъ да ся намалятъ или унищожатъ, спорѣдъ както прѣтърпятъ имотитѣ загуба отъ изброенитѣ въ този членъ случаи.

Прѣдседателътъ: Комиссията заличава първий членъ и туря другъ на мѣстото му.

Нейчевъ: Искамъ думата.

Секретарьтъ: (Чете членътъ).

Нейчевъ: Азъ неможъ да разбера цѣльта на този членъ. Може единъ имотенъ човѣкъ да прѣтърпи загуба, че тогава и нему ли да ся опрости? Искамъ да знаа, за кои именно податели визира този членъ.

Величковъ: Азъ мисля въ членътъ е твърдѣ ясно казано, че ония податели, които плащатъ данъкъ върху недвижими имоти. Азъ напримѣръ имамъ къща и плащамъ 4 гр. на хилядото отъ стойността на къщата; ако тая ми къща изгори, то правителството нѣма право да ми иска данъкъ. Прѣтърпѣлитѣ отъ пожаръ имоти, съгласно съ силата на законътъ, иматъ право за намаление данъкътъ.

Матакиевъ: Въпросътъ, който повдига г-нъ Нейчевъ, не е твърдѣ умѣстенъ. Защото прямой данъкъ неможе да ся налага на ония, които нѣматъ недвижими имоти. Неможе да ся каже прочее, че, ако изгори на нѣкой богатъ имотътъ да не ся намалява данъкътъ му, както искаше да каже г-нъ Нейчевъ. Азъ неразбирамъ каква разлика прави г-нъ Нейчевъ между людиете, които иматъ имоти били богати, та да не ся прощава данъка. Въобще имотътъ изгорѣлъ неможе да има приходъ; а за това неможе да ся налага и данъкъ. При това неможе да бѣде сиромашъ човѣкъ, който има пагуба, произходяща отъ неговий имотъ.

Дир. Ев. Гешовъ. Когато човѣкъ нѣма нищо, или му изгори или изгуби онова щото има, естествено е, че неможе да му ся наложи данъкъ. Когато ставатъ описанията на имотитѣ, стопанинътъ рекламира, ако е прѣтърпѣлъ нѣкоя загуба. Въ такъвъ случай факта на загубата ся констатира и неговия имотъ неможе да ся обложи съ данъкъ. Ако пакъ откакъ ся наложи данъка, стане на стопанина нѣкоя загуба отъ пожаръ или отъ други причини, то, тогава неспрѣменно трѣбва да ся намали данъка му, или да ся прости цѣлий, спорѣдъ загубата. Това начало е прието отъ всичкитѣ Европ. Държави и е необходимо да съществува и у насъ. Дирекцията на Финанцитѣ, прѣдстави тоя въпросъ на Н. Сиятелство Главний Управителъ, и съ негово одобрене, прѣдставя ся тоя законопроектъ на уважаемото Обл. Събр. за разгледание. Мотивитѣ сж изложени за нуждата на тоя законопроектъ и отъ нихъ всеки може да види, че намалението или опрощението ся произвежда върхъ загубитѣ прѣдвидени прѣвъ годината, за която е билъ наложенъ данъка.

Нейчевъ: Разбирамъ колкото за това, че като стане загуба, отъ пожаръ на единъ недвижимъ имотъ, да ся намали или опрости наложения данъкъ. Но има селени, които по случай на градушка ся опростають сѣдбитѣ имъ, тия ще ли плащатъ пакъ данъкътъ си и за загубата?

Ст. Гешовъ: Г-нъ Нейчевъ говори тука за земледѣлцитѣ и той, нима мисли, че като е земледѣлецъ нѣкой си да не плаща данъкъ. Щомъ има имущество, било

колиба, било сѣдба, той плаща данъкъ, разбира ся! Ако му стане загуба, той има право да иска намаление или опрощение на данъкътъ си.

Прѣдсѣдательтъ: Турямъ на гласуване членътъ отъ правителството.

Странски: Трѣбва да ся тури на прѣдъ прѣдложението на комиссията, защото тя прави измѣнение на членътъ.

Прѣдсѣд.: Ако ся приеме членътъ на правителството, тогава ще доде редъ и за прѣдложението на комиссията. (Шумъ).

Матакиевъ: Спорѣдъ Вжтрѣш. Правилникъ, трѣбва да ся тури поправенъ членъ отъ комиссията.

Секр. Гуневъ: Въ нашата Область има шестъ Департамента, и въ тѣхъ каквито загуби станатъ върху движими или недвижими имоти, вслѣдствие на пожаръ, градушка, моръ и прочее, слѣдва да ся намали данъка. Но трѣбва да имаме прѣдъ видъ и друго нѣщо. Всички отъ насъ знаемъ, че и сланата е опропастителна като единъ пожаръ. За това моля Обл. Събрание да приеме въ членътъ такава една прибавка: „Данъка на розовитѣ градини, също ся намалява (ако не и опрощава) вслѣдствие нанасена врѣда отъ сланата“. Това прѣдлагамъ, защото розовитѣ приходъ значително ся намалява, когато го хване (попари) сланата. Десятока отъ розовитѣ градини на едно село е много по-голѣмъ отъ десѣтъка на сѣдбитѣ въ друго село. Ние знаемъ, че въ Источна Румелия има села, които обработватъ само розови градини и отъ нихъ ся поддържатъ. Умѣстно е прочее, да ся земе въ внимание това важно произвѣдение, като моля Събр. да тури тая ми поправка въ членътъ.

Хакановъ: Ако земемъ да търсимъ причини за намаление данъка, ние може да намѣримъ и за много други нѣща, на примѣръ: когато не вали много дѣждъ, става слабо произвѣдението, трѣбва да ся намали кадастралний данъкъ. Ако пакъ вали много дѣждъ, нивитѣ ся развалѣтъ отъ наводнения, и тогава пакъ трѣбва да ся намали данъка. Ако туриме такава едно начало въ законътъ, то ний ще направимъ законъ, който да ся движи, значи и бюджета ще стане фиктивенъ. До колкото зная въ законитѣ на другитѣ Европ. Държави ся прѣдвиждатъ само едни особенни, едни извънрѣдни катастрофи. За това, ако приемемъ прѣдложението на г-на Гунева, да ся помѣне нѣщо за розовитѣ градини, то, други г-да ще прѣдложатъ да ся взематъ въ внимание и нивитѣ, както и други нѣкои произвѣдения. Правилника е доста добъръ, като ся отхвърли първий членъ. За това да ся приеме членътъ на комиссията, въ който ся излагатъ извѣстни причини, по които става намаление или опрощение на данъка. Разбирамъ, че трѣбва да бждемъ отетжпчиви въ нѣкои случаи, но и нетрѣбва да забравяме, че има държавни интереси, които неможатъ да ся поддържатъ безъ пари.

Бояджиевъ: Отъ това, което каза г-нъ Хакановъ, азъ нѣма що повече да кажа. Колкото за примѣри, ако исками много ще намѣримъ, най-послѣ и прахътъ и мъглата поврѣждатъ извѣстни произвѣдения.

Воденчаровъ: Нѣма що да кажа за повдигнатий отъ г-на Гунева въпросъ, че съ рѣзовитѣ градини ся занимава многочисленно население. Оставамъ той самъ да говори за това, защото азъ малко съмъ запознатъ съ положението на това занятие. Азъ искамъ да обърна вниманието на Обл. Събр. върху другъ единъ въпросъ.

Членътъ, който прѣдлага комисията има прѣдъ видъ намаление и опрощение на данъкъ, вслѣдствие на пожаръ, градушка, наводнения, скакалци, моръ и прочее. Но е пропуснато само едно нѣщо, не е казано за *извнрѣдната суша*. Случва се много пкти цѣла Околия ся опрощава отъ сушата, или на единъ човѣкъ сѣд-битѣ пострадавъ, че не може да прибере нищо. Това става. Азъ мисля, за интересъ на населението, да ся прѣдвиди тоя случай, който прави голѣма врѣда. Прѣдлагамъ прочее, въ членътъ да ся каже: „и послѣдствие на *извнрѣдна суша*“.

Гуневъ: Жално ми е, дѣто г-нъ Хакановъ казва, че моето прѣдложение било излишно. Той не е могълъ, види ся, да ма разбере както трѣба и казва, че може да има много случаи, които произвождатъ загуба на населението и вслѣдствие на които не можатъ да плащатъ кадастралний данъкъ. Нъ, азъ мисля, ако знаемъ положително загубитѣ, които нанася сланата на розовитѣ градини, непрѣменно бихме ся съгласили съ прѣдложението. И, ако законътъ не е прѣдвидѣлъ този случай, трѣбва да ся приеме, защото населението, което ся занимава съ това произвѣденіе, не произвожда нищо друго и, като му стане нѣкоя загуба, нѣма на що друго да ся надѣе. При това, трѣба да имаме друго прѣдъ видъ, че на нива ся полага по 5 гр. на увратъ, а на розовитѣ градини по окоето 30 гроша. Защо прочее, като има таквъ доходъ кассата отъ розовитѣ градини да не прави прѣдпочтение за намаление данъкътъ, ако тѣ прѣтърпятъ нѣкаква загуба, каквато обикновенно става отъ сланата. Затова пакъ моля почитаемото Събрание да обърне сериозно внимание върху тоя въпросъ и приеме прѣдложението ми.

Ст. Гешовъ: Г-да, азъ немогъ да ся произнеся върху прѣдложението на г-на Гунева, защото немогъ да ся считамъ вѣщъ въ тая работа. При всичко това съчувствувамъ на тая индустрия и, нѣма съмнѣние, ако може Събранието да приеме това прѣдложение, ще бѣде справедливо. Нъ колкото за прѣдложението на г-на Воденчарова, че, трѣбва да ся прѣдвиди въ членътъ и за *сушата*, мисля, ще отидемъ много далечъ и опасенията, които исказа г-нъ Д-ръ Хакановъ ще ся изпълнятъ. Ние, ако ся боимъ отъ сушата и, ако трѣбва да намаляваме данъкътъ, можемъ да ся боимъ отъ голѣми опустошения, които ставатъ при други случайности и тогава ще трѣбва да ся намалява данъкътъ. Въ таквъ случай ние ще губимъ много. Правителството трѣбвало би да наложи на общинитѣ извнмѣрни данъци за покриваніе недостатъкътъ на бюджета. Ако дадемъ такива широки граници въ законътъ, то общинитѣ ще констатиратъ и най-малкитѣ загуби, ще ся оплакватъ и отъ загубитѣ сторени отъ мишки или къртицитѣ и какво ще излѣзе послѣ? Ще ся видимъ обиколени въ мѣчни протестации за загуби. Затова, ако ся приеме членътъ, съ добавката на г-на Гунева, ще избѣгнемъ много мѣчнотии.

Хакановъ: Почитаемий ми събратъ, г-нъ Гуневъ казва, че не съмъ го разбралъ. Азъ станахъ да му отговоря, че твърдѣ добрѣ разбирамъ. Казвамъ му още, че е голѣмъ кадастралний данъкъ, който ся зима отъ гюловетѣ. Но кадастралний не е прѣсмѣтнатъ само върху приходътъ отъ щастливитѣ години, а е прѣсмѣтнатъ върху доходътъ на нѣколко години и ся зема срѣдното число. Истина, приходътъ на гюловетѣ е по-голѣмъ, отъ колкото на нивитѣ. При бившето управление, гюловетѣ сж били подложени на два данъка: на десятъкъ и гюмрукъ; но сега остава само на единъ десятъкъ. За едно произвѣденіе, което съставлява едно богатство

нъ единъ департаментъ, трѣбва да ся ползува и страната. Ако приемемъ прѣдложението на г-на Гунева, че трѣбва да ся намалява данъкътъ когато ся случи врѣда отъ *слана*, то да ли г-нъ Гуневъ ще ся съгласи да ся прибави, че когато ся увѣличи приходътъ, да ся увѣличи и данъкътъ? Затова азъ пакъ казвамъ, че прѣдложението на г-на Гунева си нѣма мѣстото.

Бракаловъ: Господа! азъ не ся съгласявамъ съ нѣкои опредѣления искавани отъ нѣкои Господа. По мое мнѣние, тѣхнитѣ съображения не сж твърдѣ на мѣсто. Единъ не може да разумѣе, че сушата принася голѣма врѣда; другъ не може да разумѣе, защо да ся туря въ членътъ такива естествени причини; други пакъ казватъ, че трѣбва да приемемъ въ законътъ да ся намалява данъкътъ и когато става изгорването отъ *слана*. Нъ какво ще бжде ако кажа, че сланата пада всѣкога и гори цвѣтътъ. Ако сланата изгорва гюловетѣ и немогжтъ да даджтъ производенія, тогава защо на това сжщо основание, на каквото ся приематъ другитѣ случаи, да не приемемъ въ членътъ да ся тури за причина и тя сланата, която на гюловетѣ и продуктитѣ е съсипителна стихия. По такова разяснение, азъ приемамъ прѣдложението на господина Гунева, нъ да ся прибави още и за *продуктитѣ*, защото и тѣ страдатъ повече отъ слана. Като приемаме въ законътъ, че пожарътъ прави вреда по селата, защо да не приемемъ и сланата, която причинява голѣма загуба на всичкитѣ произведения. Това имахъ да кажа. Прибавямъ още че г-нъ Ст. Гешовъ не разбира какво ся казва мишка и какво къртица. Той нѣма понятие отъ земледѣлство и не е чудно ако казва туй на халостъ (смѣхъ). Могж да ви посвѣтвамъ г-да, защото съмъ билъ земледѣлецъ, мога да ви кажа, че съмъ прѣтърпѣлъ голѣми загуби и не отъ къртицитѣ, нъ отъ единъ родъ мишки и не отъ тия що ся ловятъ въ капанъ, нъ тѣ сж диви горски мишки, които кога сж завждятъ, докарватъ човѣка въ изумление. Отъ 2,000 кила семе немогохъ да прибера нито 200 кила. Всичко опрастихъ мишкитѣ. Много отъ тѣхъ истровихъ, нъ не можахъ да ги довърша. Азъ сварихъ 13 казана отрова и съ нея истровихъ хепий. За да ги свършихъ обаче всичкитѣ, трѣбваше да продамъ цѣлий чифликъ за да купя отрова. Тѣзи мишки, трѣбва да знае г-нъ прѣдговорившии сж повече опростаителни отъ скакалицитѣ. Скакалицитѣ ся явяватъ въ по дълги периоди отъ колкото мишкитѣ. Прочее, ако скакалицитѣ ся приематъ за уостошителни и ся предвижда въ законътъ за тѣхъ, то защо да ся не прѣдвижда и за мишкитѣ. Това прѣдлагамъ да ся приеме, като ся каже и *мишкитѣ*, които опростаиватъ сеидбитѣ, и *сланата*, която опрастива розовитѣ градини и продуктитѣ и ще бжде достатъчно това опрѣделение.

Нейчовъ: Г-да, ставамъ да говоря пакъ върху тоя въпросъ. Трѣбва да ся укаже нѣщо по опрѣдѣлено въ него. Азъ приемамъ, че Областното Събрание има това начало, да не ся натоварватъ данъкоплащанцитѣ съ данъкъ и върху загубитѣ и съ това да не ся опростаиватъ. Но на всѣки начинъ не може да глѣдаме ний и на обикновеннитѣ нещастия, които ставатъ. Трѣбва тука да ся глѣда само извънредно нещастие когато стане на единъ производител, инакъ ние ще намалимъ значително доходитѣ си. Признавамъ че трѣбва да сме милосърдни, нъ отъ друга страна ако допущаме такива работи, ние ще съберкаме края. Тука азъ рабирамъ, че трѣбва да ся глѣда само единъ извънреденъ случай. Нѣкои казаха, че трѣбва

да ся помѣсти въ членътъ за сланата, като опрапастителна за гюловитѣ градини и продуктитѣ. Каза ся още, че сж толко опрапастителни и мишкитѣ на г-на Бъркалова (смѣхъ), нъ ако ся прѣдвиди въ членътъ за градушката и пожара, то спорѣдъ нихъ може да става сравнение и за другитѣ пагуби, защото единъ законъ не може да бѣде така пълень, че да прѣдвижда всичкитѣ случаи. Това не може да стане. Ако пакъ искаме да ся удовлетвориъмъ всички, прѣдлагамъ да ся турни въ членътъ това изражение: (чете) и да ся каже „de force majeure“. Азъ мисля ако ся вземе тая фраза въ членътъ ще ся прѣдвиждатъ всичкитѣ случаи, които ставатъ отъ „извънрѣдна сила“. Ако почтаемото Събрание приеме това, ще ся прекратятъ по нататъшнитѣ разиеквания, ако желае. Вѣрвамъ, ще признае Събранието, че въ такъвъ случай ще има значителна пълнота членътъ. Когато единъ подателъ прѣтърпи загуби вслѣдствие на „извънрѣдна сила“ (force majeure) — всичко могатъ да признаятъ, че тая сила която става отъ природата, не може да ся отхвърли — за това ще ся вземе въ внимание оплакванието на подателя. Съ приеманието на това ся предвиждатъ всички пакостни случаи и има едно пълно опрѣдѣление.

Ке сяковъ: Азъ мисля прѣдложението на г-на Гунева не е съвсѣмъ за безъ внимание. Истина е, че едно такова производѣние което принася голѣмо богатство, трѣбва да ся ползова и страната отъ него, но и за това и данъка му е поголѣмъ, отъ колкото на сеидбитѣ. Подкрѣпямъ прочее прѣдложението на г-на Гунева ако той опрѣдѣли въ какъвъ размѣръ като стане загуба. Защото трѣбва въ сравнение да ся вземе дохода отъ добрата година, срѣдняя или съвсѣмъ слабата. Колкото за сушата, гдѣто казва г-нъ Воденчаровъ, тя трѣбва да ся тури въ членътъ, съ опрѣдѣление обаче, че сушата ся разумѣва, когато нѣма да ся уерие нищо. Ако единъ земладѣлецъ не може да пожъне, тогава той има право да ся оплаква. Такова опрѣдѣление трѣбва да има за сушата. Ние знаемъ, че мнозина обработватъ чужди ниви и, когато стане такава суша, обработвачътъ не плаща нищо на притѣжателя на нивата, такива условия сж прѣдвидени въ съгласието мѣжду обработвача и притѣжателя. Слѣдователно, ако стане загуба трѣбва да ся освободи и отъ кадастралний данъкъ. За това подкрѣпямъ прѣдложението на г-на Воденчарова, ако ся опрѣдѣли тѣй за сушата.

Матакиевъ: Прѣдложението на г-на Нейчева е най умѣстно въ този случай. Ако вземемъ да приемаме такива случаи, азъ мисля най паслѣ всѣки отъ г-да прѣдставителитѣ, както каза и г-нъ Хакановъ, ще иска да прибави по нѣщо и ще имаме толкова много прѣдмѣти по загубитѣ въ законопроекта. Да земемъ да изброяваме всичкитѣ случаи ще дадемъ поводъ на общинитѣ едни да ся оплакватъ отъ дѣждъ, други отъ мишки и прочее. За това законътъ не трѣбва да ся измѣнява. Естественнитѣ повлияния всѣка година ся случватъ и, ако ний всички ги вземемъ въ внимание, ний съ това ще отворимъ вратата прѣдъ управленията за постоянно оплаквание. Даже хората и тѣй ся оплакватъ че лани било по добро, тжзъ година нѣмаше дѣждъ, а можало би да стане, „да ся опрѣдѣли намаление на данъка“. За това пакъ повтарямъ прѣдложението на г-на Нейчева ще бѣде най згодно да ся приеме. Да не опрѣдѣляваме въ закона никакви случаи, ако искаме да дадемъ на закона сжщата цѣль каквато гони.

Прѣдсѣдательтъ: Има ли още нѣкой да говори? (Гласове: исчерпано).

Мехмедъ Хулюсни: Г-да депутати, въпросътъ е какъ трѣбва да се постъпи съ ония, които подаватъ прошения и молятъ да се намали данъкътъ имъ. Нѣкои отъ г-да депутатитѣ може да попитатъ: отъ що ви се вижда тѣжкъ данъкътъ, та искате да ви се намали. На това нѣкои ще отговорятъ, че тая година розовитѣ градини ги попари слана, та пустнали твърдѣ малко, а други пакъ ще намѣрватъ други причини. Спорѣдъ менѣ, ако се случи врѣда въ една околия или село, трѣбва веднага населението да заяви съ прошение до управлението въ оная околия, а управлението разбира ся ще рапортира за това дѣто трѣбва и, спорѣдъ законътъ, ако стане нужда, данъкътъ на поврѣдената околия или село, може да ся намали или ако ся види за згодно, може да ся отсрочи исплащанието за до година.

Нейчевъ: (Гласове: исчерпано!) Едно малко пояснение г-да! може да има нѣкои които ся колебають, та да ги спечеля за моето прѣдложение. (Гласове: прието).

Маджаровъ: Азъ мисля, прѣдложението що дава г-нъ Нейчовъ, ще тури такива мѣхнотии каквито комиссията е глѣдала да избѣгне. Наистина Общното Събрание трѣбва да помага на бѣднитѣ хора, но не въ всички случаи. Ако ний допустимъ да ся упомяне въ членътъ „force majeure“, за причина, то, всѣки ще има претенция за оплакване, за намаление на данъка и при най малката загуба. Има хора които казватъ: тая година нѣма никакво плодородие защото нѣмаше дъждъ. До колкото зная, трѣбва да ся глѣда слѣдователно на причината. За това, спорѣдъ мене, ако приемемъ прѣдложението на комиссията ще избѣгнемъ отъ всѣкакви пагуби. Ако вземемъ всичко въ внимание, тогава не трѣбвало би да ся тури 40,000,000 кадастръ, а повече, защото населението ще бѣде абсолютно справедливо, за намаление на данъка.

Нейчевъ: Искамъ думата! (Прѣдсѣд.: Ви говорихте много пжти). Почитаемото Събрание, благоволи да ми отнеме думата по напрѣдъ. Понеже има възражение прося да ми ся даде думата, за малко обяснение. (Гласове: само за обяснение). Г-да! Комиссията тука поиска да направи абсолютно опрѣдѣление за пагубитѣ. Тука „force majeure“, разбира причина въ най извънрѣдни случаи и въ насъ рѣдки сж такива злощастия. Затова моля пакъ Събранието да приеме това ми прѣдложение.

Наумовъ: Въобще трѣбва да ся гледатъ загубитѣ станали отъ непрѣодолима сила. Не трѣбва ние да глѣдаме, както казватъ, и на частнитѣ случаи. Ако не ся земе въ внимание, непрѣодолима сила“ тогава ще доставимъ да ся подразумѣватъ малкитѣ случаи и ще има много фалшиви прошения за намаление данъкътъ. Въ членътъ градушката е турната въ категорията на ония природни сили, които докарватъ врѣда и слѣдователно може да става намаление на данъкътъ. Нъ ние знаемъ, има градушка, която принося полза. Друга е оная, която съвършено съсипва. Има за насъ едно абстрактно понятие за градушката и незная какъ може да става това. Това сжщото е и съ морѣтъ на добитъкътъ. Всѣкога става по селата морѣ на добитъкътъ; нъ това е само на нѣкои мѣста. Обикновенно познавамъ морѣ, който захване на рѣде селата и ги остави безъ добитъкъ. Ето тия сж извънрѣднитѣ слѣчай, въ които може да ся разумѣва „непрѣодолима сила“. Или каквото

значение иска да даде г-нъ Нейчовъ на своето „force majeure.“ Каза ся още за сланата, че и тя приносяла голѣма врѣда, но тя неоставя гладни селата. Има случаи наистина, които трѣбва да ся зематъ въ внимание, нѣ тѣ сж рѣдки. Ако ся земе сланата въ категорията съсипителнитѣ стихии, то ние ще направимъ да ставатъ голѣми главоболія, защото тя най послѣ става всѣка пролѣтъ и всѣка есенъ и, като такава, неможе да ся земе въ категорията на „force majeure“. Има случаи, които съвършено изгарятъ сеидбитѣ и тогава разбирамъ да ся притечемъ на помощъ. Сега да додемъ за сушата. И въ най изобилний дѣждъ пакъ може негдѣ да ся появи суша, защото въ една община, ако има изобиленъ дѣждъ, то въ друга може да има суша. Отъ друга страна, сушата е врѣдна на тия ниви, които сж чисти. Дѣждътъ пакъ е врѣденъ за онѣзъ ниви, които даватъ много трѣва. Тия случаи, като ся зематъ въ абстрактно отношение не сж отъ ония, които приносятъ необикновени врѣди. Затова, отъ всичкитѣ изброени случаи, като: градушка, моръ, суша намирамъ, че ставатъ отъ врѣме на врѣме. При това, морътъ ся явява обикновенно прѣзъ мѣсець Януарий. Градушката ся явява повече прѣзъ мѣсецитѣ Маия и Юний. А пакъ мишкитѣ ся явяватъ прѣзъ мѣсець Августъ, когато неоставя друго освѣнъ гроздье и просо. Сжщо въ извѣстни случаи става голѣма врѣда за гюловото цвѣте въ Казанлъшко. Това може да ся прибави въ членътъ. Нѣ зная и други продукти, които прѣтърпяватъ голѣма врѣда макаръ въ рѣдки години. Отъ всичкитѣ растения въ Источна-Рутелия най-много ся произвежда вино и не ся минува нито една година безъ да бжде поврѣдено отъ природнитѣ случки. Нѣ при всѣ това пакъ ся размножава. Затова казватъ по нѣкога тая година ся съборка бирекетя. Други казватъ, че тая година билъ много добъръ бирекетя. Съ това ся доказва, че опасността за землѣдѣлцитѣ не произлиза отъ обикновеннитѣ случаи, а ние ако приемемъ въ членътъ такива случаи, то ще дадемъ поводъ на постоянни макаръ и неосновни оплаквания. Ето защо намирамъ за най практично прѣдложението на г-на Нейчова. Да не ся спомѣнува за всички случаи но да ся каже „force majeure“, което подразбира извънрѣдната врѣда. Инакъ, ако изброявами всичкитѣ случаи, то ще направамъ да ставатъ освѣнъ повече оплаквания, нѣ и много злоупотребления отъ колкото да ся постигне нѣкаква цѣль.

Маджаровъ: Спорѣдъ менѣ, безъ да ся опрѣдѣли, може да ся считатъ всѣкъкви случаи за „force majeure“. Ако приемемъ това, което говори г. Наумовъ — по прѣдложението на г. Нейчова — ще дадемъ тогава именно поводъ на разни оплаквания. Станало суша ще додхтъ да кажатъ, че това е „force majeure“. Станало наводнение пакъ ще додхтъ да кажатъ, че това е „force majeure“. И още много други такива, които ще доведатъ управлението въ голѣми затруднения и да ся чуди кое да приеме за „force majeure“. Освѣнъ това, кой ще опрѣдѣлява случитѣ на „force majeure?“ — За това именно не ся съгласявамъ съ формата на г-на Наумова.

Дирек. Ев. Гешовъ: Ако ся приеме прѣдложението на г. Нейчова, то наистина финансовитѣ власти ще ся намѣрятъ въ голѣми затруднения и ще ся чудятъ какъ да опрѣдѣлятъ врѣдата. Трѣбва да ся постави въ законътъ нѣщо ясно, нѣщо положително, а не само единъ терминъ „force majeure“, което, казватъ, било непрѣодолима сила; нѣ това значение може да ся земе и манхята, и сланата и всѣ-

възможни естествени сили, на които и ние всички сме изложени. Какво ще стане тогава ако оставимъ такова неопредѣление; Финанциалнитѣ власти, естествено, за да си обяснѣтъ по-добрѣ тълкованието на тоя терминъ, ще подиратъ и въ протоколитѣ на Областното Събрание и какво ще видятъ? — Ще видатъ, че г. Гуневъ намира сланата за „force majeure“, а г. Наумовъ, че казва: дъжда, градушката, сушата и пр. не приносятъ голѣма вреда и немогѣтъ да се зематъ за „force majeure“. Тогава финансовитѣ власти ще се намѣрятъ въ единъ хаосъ: не ще зематъ въ внимание нѣкои голѣми случаи, или ще дадатъ широко тълкувание на малки случаи, като ги зематъ за „force majeure“ и ще намаляватъ данѣкътъ. По такъвъ начинъ, ако Обл. Събрание оставя кадастралний данѣкъ въ бюджетътъ на 33 милиона, то до свършѣкътъ на годината ще остане на 15 милиона. Въ каква полза ще ни изведе тоя терминъ, нека се пообмисли по-злѣло.

Х. Петровъ: Азъ бихъ съгласилъ съ предложението на г. Нейчова, но ако ся туреше едно по пълно опредѣление. Думата „force majeure“ наистина значи и дъждъ и суша, но тая сила трѣбва да бѣде по извънрѣдна мѣра, както г. Нейчевъ приема извънрѣдни случаи на непрѣодолима сила. Като приемемъ това предложение за да ся избѣгнатъ всѣки затруднения отпослѣ, отъ които ся опасяватъ нѣкои г-да, може да стане една заблѣжка, че „force majeure“ ся разбира „извънрѣденъ случай“ на свършенна загуба. Защото ако наистина го оставимъ тъй, то може да ся разумѣва, че имотитѣ сѣ „force majeure“. За това, азъ приемамъ предложението на г. Нейчова, като го помоля да направи такава една поправка, — съ това ще ся избѣгнатъ разни тълкувания.

Г. Груевъ: Всѣкога реколтата неможе да става въ изобилие и на всѣдѣ еднаква. На мѣста става плодородие, когато на други мѣста става суша. Но то неможе да ся каже че е извънрѣденъ случай. Ако вземемъ точни свѣдѣния отъ напрѣдъ за десятока, ще излѣзи на 50 милиона гроша, но тогава, трѣбва да оставимъ прѣдвидени всичкитѣ случаи за намалявание на данѣка, защото инакъ ще бѣде голѣмо онеправдание на подателитѣ. Ако пакъ, както сега е оставенъ кадастралний данѣкъ, на 30 милиона, и допустнемъ пакъ намалявание на данѣка вслѣдствие на най малкитѣ случаи, то, на края на годината едва ли ще остане на 1 милионъ данѣка. Затова при опредѣление на кадастралний данѣкъ, ся е взѣмало всичко въ съображение и така ся е опредѣлило на 30 милиона. Разумѣва ся, че пакъ въ нѣкои случаи трѣбва да ставатъ намаления, но трѣбва да ся глѣдатъ такива случаи, *извънрѣдни*, които правятъ стопанина да неможе ни най малко да ся ползова отъ производенията си. Сланата, градушката, тѣ всѣкога падатъ. Нѣ когато стане голѣма вреда отъ тѣхъ, само тогава може да ся зематъ за причина на намаление на данѣка. Така сѣщо и съ пожарътъ. Но пожаръ, разбирамъ въ такъвъ извънрѣденъ слѣчай, който причинява голѣма вреда, и тогава само може да ся вземе въ внимание. Затова моля Събранието да приеме членътъ така, както си е ако иска да имаме бюджетъ, ако иска да не влизаме въ хаосъ.

Бояджиевъ: Отъ всичко което ся каза, доходъ да ся убѣдя още повече, че първийтъ членъ както е отъ комиссията не трѣбва да ся приеме. Причинитѣ на това сѣ явни и самъ прѣдговорившии каза за това. И азъ прѣдвиждамъ сѣщо, както каза Директорътъ на Финанцитѣ, че, ако неприемемъ тъй както си е чле-

нѣтъ, то, ний ще дадемъ широко и криво тълкувание или пакъ съвсѣмъ тѣсно на случаитѣ. Г-нъ Х. Петровъ каза, че съ една малка бѣлѣжка при думата „force majeure“, ще ся отстранятъ всички затруднения. Но азъ мисля, пакъ и съ това ще дадемъ право на голѣми оплаквания. Ако прочете хубаво членътъ г-нъ Петровъ, ще види че правителството прѣдвижда по малко случаи за намаление на данъка, отъ колото, ако оставимъ и на такава широка смисълъ, съ което ще направимъ голѣмо затруднение на Финанциалнитѣ Власти. Всѣка Община ще има пхтъ да ся оплаква, че нейнитѣ загуби сж отъ force majeure. Префектътъ ще го лишимъ отъ работата му да ся занимава съ тия оплаквания, и опредѣлението на загубитѣ ще станатъ както той разбира, force majeure. Той може да каже на подателя: твоео оплаквание не ё основно, защото не си изгубилъ всичко; е, азъ мисля, може човѣкъ да изгуби такава часть, гдѣто той не може да бжде въ състояние да плати данъка си, макаръ не изгубилъ всичко? Прочее, моля Поч. Събрание да тури на гласувание прѣдложението на комиссията и да ся свърши.

Кесеяковъ: Много ся говори по тоя въпросъ, и нѣкои говориха даже, че трѣбва да дадемъ нѣкакви опредѣления на природнитѣ явления. Каза ся, че сушата прави и малки и голѣми загуби, че тя е естествено явление. Каза ся за градушката; едни казватъ, че тя не е естествена, други казватъ естествена е. Сжщо ся каза и за наводнението; — но до какво опрѣдѣление ся дойде до всичко това? Вѣрвамъ, че трѣбва да ся направи едно опрѣдѣление. Отъ градушката законопроекта прѣдлага да става намаление за опростение на данъка. Но отъ нея ставатъ загуба много и малко. Трѣбва да ся опрѣдѣли, кога именно градушката ся взѣма въ внимание? Инакъ какъ ще стане? Тоя е ималъ право да иска намаление на данъка, защото паднало градушка. А тоя който изгуби съвсемъ отъ сушата, нѣма ли право да иска намаление на данъка? Трѣбва да нѣма право, защото въ членътъ не ся говори нищо за сушата. Ето за това трѣбва да ся прѣдвиди и приеме поправката на г-на Х-жи Петрова. Ако кажемъ, че отъ force majeure станало загуба на произведенията безъ да има поправката на г-нъ Петрова, тогава ще видимъ, че едно е изгубено, а друго не. Слѣдователно, да ся приеме поправката на г-на Петрова, ще видимъ именно, кога може да става намалението. За това повтарямъ трѣбва да ся приеме поправката на Х-жи Петрова.

Х-жи Петровъ: Ако не ся приеме моята поправка, то прѣдложението на г-на Нейчова, ще има сжщитѣ послѣдствия каквото и отъ прѣдложението на Комиссията. Толкова повече, че въ Проектътъ мотивитѣ не сж достаточни. Защото, ако не сж изброени всичкитѣ причини въ законопроекта, както напримеръ: и мишкитѣ, тогава не може да ся оплаква подателя, макаръ да изгуби всичко, защото нѣма въ проекта за мишкитѣ. Може да има нѣкой случай който ще ся прѣдвиди въ бждѣщата година и справедливо ли е да не ся оплакватъ пострадавшитѣ, защото го нѣмало спомѣнхто въ проекта? За това да ся приеме думата „force majeure“ съ моята бѣлѣжка.

Матакиевъ: По мое мнѣние, най добро е да ся вземе само прѣдложението на г-на Нейчева, и да ся не споменува нищо друго. Азъ ще помоля г-на Директора на Финанситѣ, да не ся бои отъ force majeure, че ще приведе голѣми затруднения. До колкото зная това изражение и на друго мѣсто е прието и Влас-

титѣ много добрѣ го разбиратѣ, напримѣръ въ процедурата ся помѣнува това, а на сѣдилището остава да оцѣни въ какѣвъ размѣръ е било злоупотрѣблението или нещастие. И тука финансовитѣ власти, когато стане загуба, ще опрѣдѣлят, да ли това е „force majeure“ или не е. За това прѣдлагамъ, пакъ да ся приеме прѣдложението на г-на Нейчова.

Г. Груевъ: Колкото за „force majeure“ то наистина, ако ся земе, ще до-кара голѣмо недоумение въ оцѣнението. Всичкитѣ обикновенни случаи, може да ся появятъ и да ся претендиратъ за „force majeure“. Азъ повтарямъ пакъ, че ри опрѣдѣлението на кадастра сж вземени всичкитѣ тия случаи въ съображение. А сега въ членътъ ся прѣдвиждатъ само едни извънрѣдни случаи на основание а които правятъ оцѣнение за загубитѣ властитѣ. Ако ний оставимъ това прѣдложе е на Нейчева, да го приемемъ, то, увѣрявамъ Ви, селянитѣ ще взѣматъ много а ся оплакватъ. А съ това ще направимъ невъзможно подобрението на бюджета. Трѣбва бюджета да е правиленъ, да ся посрѣтча всѣка година. Населението трѣбва да е усигорено, трѣбва да ся управлява здраво. Ако приемемъ единъ видъ загуба, то, съ това не ще прѣдоставимъ гаранция за населението: едни ще бждатъ удо-влетворени, други онеправдани. При тога и самий бюджетъ, не ще бжде постоянень. Трѣбва прочее, да ся взематъ такива мѣрки, които да не поврѣдатъ населението, а само да му ся помага и да му ся поправи неговото материално състояние. А нераздѣлно съ това, ще бжде усигорень и бюджета. Струва ми ся, който желае доброто на населението, той ще глѣда да ся постави единъ най лесень способъ, въ тоя случай. Не трѣбва тука да ся глѣда и не е тежнина на едно население, ако плати петъ гроша повече. Когато имаме добрѣ устроени финансиитѣ, тогава само можемъ да дадемъ добрѣ резултатъ. За това да не ся приема освѣнъ прѣд-ложението на комиссията. Съ това ся прѣдвижда една гаранция за населението, че въ подобни случаи има право да ся оплаче на властѣта, която отъ своя страна справѣдливо уцѣнява загубитѣ, и спорѣдъ нихъ удовлетворява оплаквачитѣ. Инакъ вмѣсто да направимъ добро на населението, ще прѣдизвикаме случаи, които ще го онеправдаватъ, а и за самийтъ бюджетъ ще ся прѣдвидятъ излишни намаления.

Стамбуловъ: Нѣкой отъ г-да говорившитѣ, съ своята прекаленость искатъ да защитятъ населението, да не ся дава ножъ въ рѣцетѣ на правителството про-тивъ населението. Но тѣ не можатъ да разбератъ въ своето прѣкалено защища-вание на селянитѣ, че подкрепятъ проекта на правителството. Думитѣ исказани отъ г-на Директора на Финанситѣ сж най положителни, най справедливи, които можтъ да дадатъ точно и ясно понятие. Слѣдователно, тука неостава друго, освѣнъ да ся исказватъ сжщитѣ думи. Говори са за мишкитѣ, за котки и за причини възможни и невъзможни. Като мислятъ нѣкой, че това искатъ да защитятъ насе-лението, не можатъ да разбѣратъ, че ния даваме властъ на правителството да каже утрѣ, когато стане дждъ, както каза г-нъ Петровъ, да не дава право на селя-нитѣ, да ся оплакватъ, защото сеидбитѣ имъ не били *свѣршено* унищожени. Такива прѣдложения ся правятъ у насъ, и даваме на финансовитѣ власти право, да отхвърлятъ едно справедливо произшествие, станало съ сеидбитѣ на земледѣл-цитѣ. Каза ся намъ, че всичкитѣ тѣзи случаи сж прѣдвидени, когато ся е правилъ законътъ. Г-нъ Кесяковъ, възражаваше на г-на Груева, но види ся той, или не

е го слушалъ, или не е го разбралъ. Той казва: че force majeure е сжщо дѣжда и още всевъзможни явления. Но съ това той потвърдява думитѣ на г-на Груева. Ако нѣкой на врѣме не отиде да посѣе нивитѣ си, защото било дѣждовно врѣмето, че послѣ да стане изслѣдване, отъ какво ся е случила загубата, това ли опрѣдѣля force majeure? Чудно ми е г-нъ Кесеяковъ, и като членъ отъ комиссията не разбира какво ся говори. — Ако стане загуба отъ градушка, то, става изслѣдване, сжщо ся описватъ справедливо всичкитѣ други случаи, и спорѣдъ уцѣнението ся допуша намаление или опрощение на данѣка. Азъ мисля, всѣки е освѣтленъ въ въпроса и моля да ся тури на гласуване и ся свърши.

Бъркаловъ: (Гласове: исчерпанъ! исчерпанъ!) Малко ще говорж. Тука има двѣ мнѣния: Г-нъ Нейчевъ, иска да прѣдложи своето прѣдложение; други искатъ да ся отхвърли. Най вече ся казва, че финансовото управление, взѣло прѣдъ видъ тѣзи случаи, и когато ся е работило законътъ имало е въ съображения всичкитѣ тия нѣща. То е прѣдвидело всичко това, като милостива майка, инакъ трѣбвало да плати населението, 50 или 60 милиона кадастръ, а сега го оставило на тридесетъ. Тогава логично е да ся отхвърли законътъ (Шумъ).

Воденчаровъ: (Шумъ исчерпанъ е въпросътъ!). Ще кажа само за прѣдложението на г-на Нейчева. Ще ся съглася съ г-на Груева, ако, както каза г. Бъркаловъ, този законъ ся отхвърли съвършено. Ако правителството взѣме едни случаи въ съображения, то, трѣбва да вземе и другитѣ. Трѣбва да ся приеме прѣдложението на г-на Нейчева, да не ставаме на едни майка, на други мащеха. Законопроектътъ, прѣдвижда скакълцитѣ, а защо да ся непрѣдвиждатъ и мишкитѣ? чулъ съмъ, че имало мишки въ Бургаский департам. и ся явявали въ единъ периодъ отъ 10 години, трѣбва и тѣ да ся прѣдвидатъ, понеже принасятъ много голѣма врѣда. Законътъ трѣбва да бжле пълнъ, на всѣки земледѣлецъ да дава право, да иска намаление, а не само на едни че пострадали отъ градушка или скакалци, а на други, които страдатъ отъ слана или мишки, да не ся взематъ въ внимание. Но като не можемъ въ закона да прѣдвидимъ всичкитѣ случаи изброени, — за това прѣдлагамъ да ся приеме прѣдложението на Нейчева, което обгръща всичкитѣ случаи, станали вслѣдствие на неопредѣлени сили. Добра е поправката на г-на Х. Петрова, съ това ще има хубава гаранция и за двѣтѣ страни. Защо сж най послѣ поставени финансовитѣ чиновници? Тѣ сж за населението, а не населението за нихъ. Ако въ нѣкоя община населението прѣтърпи загуби: било надводнение, било отъ мишки и пр., то чиновницитѣ трѣбва да опрѣдѣлятъ отъ части, или на цѣло поврѣдата. Може да говорятъ мнозина, че иматъ врѣда, но не може да стане причина за изслѣдване, ако само единъ край отъ нивата е прѣтърпѣла загуба. — Има най послѣ чиновници, които ще испитатъ. — За това не трѣбва да ся боимъ че бюджетътъ ще ся намалява значително отъ колкото е билъ опрѣдѣленъ. Въ всѣкакъвъ случай, ако прѣдвижда въ членътъ едни обстоятелства, не може да не приемемъ и други. Но като не можатъ да ся изброятъ всичкитѣ, трѣбва да ся приеме прѣдложението на г-на Нейчева.

Дагоровъ: Г-да! Азъ ставамъ да подкрѣпя мнѣнията върху прѣдложението на г-на Нейчова. Г-нъ Груевъ говори, нъ отъ неговото говорение не излиза друго, освѣнъ всички да сж противъ проекта. Неговитѣ доказвания нѣматъ

сходство съ мотивитѣ на правителството. Г-нъ Груевъ казва, че малкитѣ загуби или други, оставатъ да ся опоменхтъ въ членътъ, само защото сж били прѣдвидени при съставленieto на законътъ. Да, такива случаи сж имали прѣдъ видъ, а за загубитѣ на недвижимитѣ имоти? — За „force majeure“ г-нъ Груевъ казва, че случая ся прѣдвижда само когато съвършено ся изгуби едно произведение. Ако вземемъ мотивитѣ отъ проекта ще видимъ че не сж стояли съ исказаното обяснение отъ г. Груева. за доказателство на това, ще прочета една часть отъ мотивитѣ (чете): „Длъжность на всѣко правителство е да показва състрадание къмъ подобни нещастници. и слѣдъ като испита стъпенъта на поврѣдитѣ и загубитѣ, да ги облекчава чрѣзъ умаление или съвършено опрощавание на данъцитѣ съ които сж обложени съсипанитѣ имъ имущества“ — Значи, г-нъ Груевъ както казва не е, а въ съвършено друго значение е прѣдставенъ този законопроектъ отъ правителството. Ако е тъй както той казва, значи правителството не е мислило, че когато стане загуба отъ слана на гюловитѣ градини, или отъ градушка, — *въ малкъ размѣръ*, тогава единъ контролеръ отива на мѣстото, дѣто станала загубата, прави протоколъ, подписва го и го проважда на префекта. — По сжщия проектъ. подиръ 20 дена отъ какъ е станала врѣдата, отива контролерътъ, прѣглѣжда и констатира загубитѣ, които сж причинени на недвижимитѣ имоти. Значи, за да ся прѣдвиждатъ въ този проектъ и малки и голѣми загуби, трѣбва да приемемъ прѣдложението на г-на Нейчева или, ако не приемемъ него, нуждно е да изброимъ всичкитѣ случаи на загубитѣ. Защо г-да да ся спомѣнува за скакалицитѣ и за други, а за сланата, лоятъ е цѣлъ огънь на произведенията да ся не спомѣне? Сланата поражява лозята, които както казва и г-нъ Наумовъ, даватъ деликатни произведения. Сжщо деликатно произведение даватъ и розовитѣ градини, които приносятъ по голѣмъ доходъ. Слѣдователно, една загуба на гюловитѣ може да ся прѣсмѣтне какви нещастия причинява на производителитѣ. Защо прочее да ся не вземе това въ внимание? Ако сланата поврѣжда едни растения, тъй сжщо поврѣжда и други. Въобще казвамъ, ако официалната трибуна мисли че ся предвиждатъ всички загуби, тогава излиза протвъ мотивитѣ на проекта. Инакъ, ако ся подразумѣва тука само извѣстни загуби, трѣбва да ся приеме непрѣменно предложението на г-на Нейчева, или пакъ да се изброятъ въ проекта всичкитѣ случаи.

Прѣсѣдательтъ: Има двѣ прѣдложения: първото отъ г-на Гунева, а второто отъ г-на Нейчова. Подкрѣпя ли ся прѣдложението на г-на Гунева да ся прибави въ членътъ и сланата? (Подкрѣпя ся).

Турямъ на гласувание прѣдложението на г-на Гунева и моля ония, които сж за него да станатъ прави. (Пада).

Моля г-на Нейчова да даде прѣдложението си писмено.

Нейчовъ: Ето прѣдложението.

Прѣсѣдательтъ: Подкрѣпя ли ся прѣдложението на г-на Нейчова?

Величковъ: има да направа една бѣлѣжка, че прѣдложението на г-на Нейчова си нѣма никакъ мѣстото. Искаме ли законъ, то трѣбва да бжде приспособимъ. да му дадемъ ясни тълкувания. Не трѣбва да ся увличаме отъ сентиментални чувства и да казваме това е тъй, онова инакъ. безъ да има основание. Трѣбва да ся придържаме на здрави основи. Какво е прѣдложението на г-на Нейчова?

Ако го приемемъ, то какво ще излѣзе отъ него? Ако искаме може да ся зима въ много широкъ размѣръ, и въ сжщото врѣме въ много тѣсенъ. Ако ся приеме това прѣдложение ще откриемъ вратата на голѣми злоупотребления. А каква полза ще извлечемъ отъ това? Когато ся говори за случаи, които принасятъ загуби, тѣ сж ония немѣнуеми свѣрхъестественни явления и тѣ сами прѣдизвикватъ намаление данькътъ по оцѣнение на една комиссия. Именно такива случаи прѣдвизжда проектътъ. Когато ся случи да падне градушка, да стане пожаръ, наводнение, кой ще опрѣдѣли загубитѣ? — Нарѣжда ся комиссия, която отива на мѣстото, провѣрива факта и констатира размѣра на загубитѣ върху приходи или имота. Ако ся приеме прѣдложението на г-на Нейчова, тогава това не може да става. Въ него ся заключаватъ много и неразясними случаи, които дохождатъ косвенно и причиняватъ загуби. Когато ся говори за случайтѣ отъ непрѣодолима сила тогава може да ся вземе въ това значение и случайтѣ като стане наводнение на една нива, че не може да ся пожъне и прибере сеидбата. За това трѣбвало би да стане намаление на данькътъ, защото притѣжателтъ не могълъ да отиде на врѣме. Сжщо така ще ся разумѣва за велицата и за сушата. — Г-нъ Наумовъ ся потруди да ни даде разяснение какво значи суша. Той каза, че сушата причинява загуби малки, голѣми и срѣдни. Нъ въ кои случаи комиссията може да оцѣни станалитѣ загуби и какъ ще да опрѣдѣли намалението на данькътъ? Азъ не виждамъ никакво опрѣдѣление. Или да приемемъ прѣдложенсето на г-на Х. Петрова подкрѣпено отъ г-на Кесякова: „когато *сушата* доведе съвършенна врѣда на произведенията“. Това дава право на чиновникътъ, когато иска и когато му скимне, да прави опрощение на данькътъ. Може за една и сжща причина да намали данькътъ и да рапортира, че трѣбва да ся намали. Сжщо ще направи и въ други случаи. Нъ кой има да му каже: това не трѣбва да направишъ. Кой ще му каже че за едни е билъ майка, а за други мащеха? Ако дадемъ токова обширно значение на закона, то тогава именно ще ся натоварн населението съ голѣми данъци. Тогава зацо да укорявами Дирекцията на Финансиитѣ, както г-нъ Бъркаловъ пронически я нарича „милостивото финансово управление“. Ако не бѣше тая Дирекция, кой щѣше да прѣдстави тоя законъ! Защо го не прѣдставихме ний?

Въобще, този законъ трѣбва да ся приеме, защото е важенъ и необходимъ за нашето управление. Немисля да заслужва за това важно прѣдложение укоръ Дирекцията на Финанцитѣ и незная, зацо нѣкои г-да това си позволиха. Или е направенъ много кадастралний данькъ, като е опрѣдѣленъ въ бюджетътъ на 30 мил. гр. Нъ, трѣбва да знаемъ, че, ако ся намалятъ само 3 мил. гроша отъ тоя доходъ, до година ние ще скръстимъ ржцѣ и ще ся чудимъ, какво да правимъ за да ги докъкнимъ. Вие знаете, г-да, самата дума „заемъ“ колко зловучи въ ушитѣ ни, колко ся опасавами отъ нея? — Ще направимъ може би нѣщо необислено и съ това на мѣсто полза ще отворимъ вратата на произволтъ. Може да ограничимъ финансовитѣ чиновници да не даджтъ едно справедливо рѣшение въ единъ дѣйствителенъ случай, или, ако приемемъ друго, ще направимъ да стигнатъ до крайни злоупотребления. Както е прѣдставенъ проектътъ отъ правителството е пѣприспособимъ. Загова, моля почитаемитѣ г-да прѣдставители, да ся неувличами отъ сентименталности, нъ да приемемъ проектътъ. Невѣрвамъ въ една Европѣйска дър-

жава да бѣде такъвъ законъ съ обширность, каквото дава г-нѣ Нейчовото прѣдложение. (Гласове: Въпросътъ исчерпанъ).

Бръкаловъ: Г-да! Величковъ казва . . . (Гласове: исчерпанъ въпросътъ!) — Само за обяснение г-да, само за обяснение г-да — за лична обида! (Шумъ). Г-нѣ Величковъ, казва, че ще ставатъ злоупотребления (гласове: три пѣти говори! Какво ще каже това)?

Прѣдсѣд.; Г-нѣ Бръкаловъ е говорилъ два пѣти. Сега ще бѣде обяснение.

Бръкаловъ: Ще говоря върху прѣдложението за обяснение. Подкрѣпямъ прѣдложението на г. Нейчова. Нѣ имамъ право да говоря противъ г. Величкова, който съвършено противорѣчи, а при това прави и лични нападения. (Гласове: на прѣдмѣтъ!) Ако почитаемото бюро ся води по прав лникътъ, то не трѣбва да оставя г. Величкова, да прави лични докачения.

Прѣдсѣдательтъ: Имате думата, г-нѣ Бръкаловъ, върху прѣдложението, а не за Величкова.

Бръкаловъ: Подкрѣпямъ прѣдложението на г. Нейчова; нѣ съ спогодение, че не мож да ся съглася съ г. Величкова. (Смѣхъ). Неразбирамъ, че ся отваятъ вратата на злоупотребление? Контролеритѣ ся турятъ, че на врѣме да ставатъ оплакванията, тогава какви злоупотребления. (шумъ). (Гласове: да ся гласува).

Кесяковъ: Да ся гласува прѣдложението на г-на Нейкова съ поправката на г-на Х. Петрова.

Х. Петровъ: Азъ отгѣглямъ поправката си.

Прѣдсѣд.: Подкрѣпя ли ся прѣдложението на г. Нейчова? (Пада). Турямъ на гласуване прѣдложението на комиссията, който е за него да стане правъ. (Гласове: пада. Други приема ся. Други да ся прочетжтъ). 20 души сж за прѣдложението. Приема ся. Пристѣпаме на 2-й членъ. (Гласове: да ся даде отпускъ). Слѣдва 10 минути отпускъ.

Послѣ отпускъ.

Има 28 души, засѣданието ся открива. Прѣстѣпаме къмъ 2-й членъ.

Секр. Гуневъ: (Чете): Членъ 2. Когато единъ подателъ вслѣдствие на пожаръ, градушка, наводнение, скакалци и моръ по добитѣкъ подлѣжащъ на бегликъ или серчимъ, прѣтърпи нѣкоя значителна загуба, той има правото, вътрѣ въ 10 дни подиръ нещастиего, да даде жалба затова на околийскитѣ бирникъ.

Прѣдсѣд.: Комиссията прави тѣзи измѣнения: замѣнява изброението на случаитѣ съ общитѣ думи: Вслѣдствие на нѣкоя отъ случкитѣ изброени въ първитѣ членъ“. (Приема ся).

Секр. Гуневъ: (Чете): Чл. 3. Бирникътъ испраща на мѣстото единъ контрольоръ, който, заедно съ кметътъ или единъ отъ членовѣтъ на градскитѣ съвѣтъ или на старѣйшенскитѣ съвѣтъ въ срокъ отъ двадесять дни отъ случката, провѣржава дѣлото и констатира размѣрѣтъ на загубата чрѣзъ съставянието на протоколъ, който се прѣдава на околийскитѣ бирникъ за съобщение на Финанциялниятъ Началникъ на окръгътъ.

Прѣдсѣд.: Комиссията прави слѣдующитѣ измѣнения: При кметътъ ся прибавя: „или неговий помощникъ и единъ отъ членовѣтъ на старѣйшинскитѣ съвѣтъ“.

И, намѣсто срокъ отъ „20 дена отъ случката“, промѣнява се: „въ срокъ отъ десетъ дни отъ подаването на прошенieto.“

Величковъ: Въ чл. 3-й на проекта (2-й спорѣдъ измѣнението) испитателната комиссия се съставя отъ единъ контролоръ и отъ кмета, тъй щото се състои отъ двама души. Комиссията мисли, за по голѣма гаранция, да се увѣличи съставътъ на комиссията още съ единъ членъ, отъ членеветѣ на градскій съвѣтъ. Тъй щото всичкитѣ членове на комиссията биватъ отъ единъ контролоръ, кметътъ или неговий помощникъ и единъ членъ градскій или стар. Съвѣтъ.

Прѣдсѣд.: Като нѣма възражение, турямъ на гласоподаване, поправката на комиссията. Който е за нея да стане правъ. (Приема се).

Секретаръ Гуневъ: (Чете: чл. 4-й, който става 3-и) Членъ 4. Когато една община прѣтърпи значителни загуби велѣдствие на пожаръ, градушка, наводнение, скакалци и моръ по добиткъкъ поддѣжащъ на бегликъ или серчимъ, тя ще има право да се отправи, вжтрѣ въ десетъ деня подиръ нещастieto, съ прошение затова, подписано отъ кметътъ и отъ градскійтъ или старѣйшенскійтъ съвѣтъ, до околийскійтъ началникъ, който го съобщава веднага на околийскійтъ бирникъ.

Прѣдсѣдателъ: Комиссията е изличила изброението на случаитѣ и ги замѣнила съ думитѣ: „сжщитѣ случаи“. (Приема се).

Секретаръ Гуневъ: (Чете: Чл. 5, който става 4). Чл. 5. Вжтрѣ въ двадесетъ деня отъ случката, една комиссия състояща отъ околийскійтъ началникъ, отъ околийскійтъ бирникъ и отъ кмета на общината отива на мѣстото да прѣгледа работата и да опрѣдѣли, съ помощта, ако е нужно, на двама вѣщи люди отъ нѣкоя близка община, размѣрятъ на загубитѣ, въ единъ протоколъ, който, подписанъ отъ комиссията и отъ вѣщитѣ люди, се испраща на префектътъ за да го съобщи на финансовийтъ началникъ на окръгътъ.

Прѣдсѣд.: Комиссията заличава думитѣ: „двадесетъ“ и замѣнява: „съ десетъ“. „Отъ случката,“ — съ „отъ подаването на прошенieto“. (Приема се).

Секр. Гуневъ: (Чете: чл. 6, който става 5). Чл. 6. Прошенieto било по частна, било по обща загуба, както и протоколътъ съставенъ спорѣдъ членъ 2-ий или 4-й, се разглѣдва въ финансовийтъ съвѣтъ на окръгътъ гдѣто, като се окаже че едно намаление отчасти или едно опрощавание исцѣло си иматъ мѣстото, прави се, вжтрѣ въ тридесетъ деня отъ деньтъ на нещастieto, мотивирано постановление и дѣлото се прѣпраща до Дирекцията на Финанцитѣ, за утвърждение.

Прѣдсѣдателъ: Комиссията прави това измѣнение, вмѣсто: „вжтрѣ въ 30 деня отъ деньтъ на нещастieto.“ Изменява се: „вжтрѣ въ 40 дена отъ деньтъ на нещастieto“. (Приема се).

Секретарътъ: (Чете: Чл. 7, който става 6-й). Чл. 7. Дирекцията на Финанцитѣ съставлява, на крайтъ на годината, единъ списъкъ отъ постановленията на окръжнитѣ финансови съвѣти, било по частни, било по общи загуби, който списъкъ прѣпраща, съ докладъ, до Генералъ Губернаторътъ, за узаконение чрѣзъ единъ публично-административенъ правилникъ по намаленията или опрощаванията постановени отъ окръжнитѣ финансови съвѣти.

Прѣдсѣд.: Комиссията приема безъ измѣнение този членъ. (Приема се).

Секр. Гуневъ: (Чете: чл. 8, който става 7). Чл. 8. Щомъ се издаде

публично-административниятъ правилникъ, списъци на намаленитѣ или опростенитѣ отъ него данъци ся прѣпращатъ, чрѣзъ околийскитѣ бирници, на кметовѣтъ, за да имъ служатъ за оправданіе на неисплатеното количество данъкъ.

Прѣдсѣд.: Комиссията приема безъ измѣнение. (Приема ся).

Секр. Гуневъ: (Чете: чл. 9, който става 8). Чл. 9. Ако намаленото или опростеното количество на една община става връзъ поземелниятъ данъкъ, който тя плаща по новийтъ законъ за кадастрътъ, то намаленото или опростеното количество ся расподѣля, мѣжду пострадавшитѣ, отъ общинската комиссия прѣдвидена отъ членъ 8-й на казанитѣ законъ за кадастрътъ.

Прѣдсѣд.: Комиссията прави измѣнения вмѣсто: „по новий законъ“, „по законътъ“. (Приема ся).

Секр. Гуневъ: (Чете: чл. 10, който става 9). Чл. 10. Околийскитѣ началници и бирници, когато стане нужда да ся мѣстятъ, спорѣдъ прѣдписанията на 4-й членъ отъ настоящитѣ законопроектъ, получаватъ пхтни и дневни разности по сществующитѣ върху тоя прѣдмѣтъ законопроектъ.

Прѣдсѣд.: Комиссията заличава този членъ и го замѣнява съ слѣдующий: „Всички лица, които съгласно съ членове 3, 4 и 5, взематъ участія въ опрѣдѣленіето на загубитѣ, отговарятъ съвокупно или частно за лжливитѣ свѣдения, дадени отъ тѣхъ умишленно и ся прѣслѣдватъ съгласно съ постановленията на Наказателний законъ“. (Приема ся). Съ този членъ свършваме разискванието чл. по чл. този законъ. Остава да ся гласува изцѣло.

Странски: Прѣлагамъ сега да ся гласува изцѣло.

Величковъ: И азъ сщцото прѣдлагамъ, законътъ да ся гласува изцѣло сега.

Нейчовъ: Г-да! Тѣй като тоя законъ, непрѣдвижда всичкитѣ случаи, и като на едни правителството става майка, а на други мащеха, моля да ся отхвърли съвсѣмъ

Дир. Ев. Гешовъ: Спорѣдъ вжтрѣшний правилникъ, законътъ не може да ся гласува сега. Третето разисквание може да стане въ идущето засѣдание.

Прѣдсѣдатель: Ще прочета членътъ отъ Вжтрѣш. Правил. (чете членъ 47-й). Днесъ стана второто разисквание и остава гласуванието изцѣло.

Нейчовъ: Ний можемъ да ся основаваме на Правилника. Но понеже много пхти прѣстѣпваме Правилникътъ, който казва да ся събираме на единъ часътъ, а ний ся събираме много по късно. За това и въ този случай може да постѣпимъ противъ Правилника.

Прѣдсѣдательтъ: Имаме на вторий дневенъ редъ разискванието проекта отъ Дирек. на Правосѣдието. Нъ понеже не е напечатанъ още, то остава за утрѣ.

Сега пристѣпваме на третий дневенъ редъ: прочитание рапортитѣ на комиссиитѣ. Моля г-да докладчицитѣ да обадятъ, ако има готово.

Караджовъ: Има изработенъ законътъ за срѣднитѣ училища.

Прѣдсѣдательтъ: Моля г-на докладчика да излѣзе на трибуната.

Док. Вазовъ: (Чете):

РАПОРТЪ

на комиссията за Народното Просвѣщение.

Г-да Прѣдставители!

Комиссията за Народното Просвѣщение се занимава съ подробно изучение на внесеный отъ Дирекцията на Народното Просвѣщение законопроектъ за срѣднитѣ училища и има честь да Ви прѣдстави своитѣ заключения.

Комиссията, слѣдъ нуждитѣ разисквания, намѣри че казаный законопроектъ съобразенъ съ нуждитѣ на образователното дѣло у насъ.

Тя го прие съ нѣколко незначителни измѣнения, които спомѣнуваме по долу.

1, 2, 3 и 4 членове отъ законопроекта ся приеха, както си сж.

5 членъ ся прие, съ сливането на първитѣ му два параграфа въ единъ, който съдържа наедно и тритѣ прѣдмѣта по морала: *Вѣроучение*, *Нравоучение* и *Гражданствена наука*.

Събраха ся тоже 7 и 8 параграфа въ единъ, който съдържа математическитѣ науки: *Аритметика*, *Алгебра*, *Геометрия*. Счетоводство съ начало отъ търговската наука: който съдържа прѣдмѣтитѣ по естествена история изъ параграфъ ся извади прѣдмѣтътъ наука за чловѣческото тѣло, който ся учи въ самата Зоология.

Чл. 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16 и до 28 ся приеха безъ измѣнение.

Чл. 29 ся прие съ исхвърляние послѣднитѣ думи въ него: *Търговски* и *промишленни* заведения.

Чл. 30 ся прие.

Въ чл. 31, който опредѣлява числото на членовѣ на едно религиозно общество на които ся пада да си устроятъ срѣдне училище, комиссията измѣни това число отъ 15,000 души на 25 хиляди, като мисли, че на 15,000 души ще бжде тежко да поддържатъ мжко и дѣвическо срѣдно училище въ околийски градъ.

Чл. 32, 33 и 34 ся приеха безъ измѣнение. Въ чл. 35 по горнитѣ съображения, комиссията измѣни числото 15,000 души на 20,000.

Чл. 37, 38, 39, 40, 41, 42 и 43 ся приеха безъ измѣнение.

Въ чл. 44, който говори, че съставтъ на настоятелството на общинскитѣ срѣдни училища, комиссията притури, че това настоятелство ся утвърдява отъ префекта.

Чл. 45 измѣни въ смисълъ, щото въ настоятелството на Околийскитѣ срѣдни училища да ся назначаватъ трима членове избрани не отъ старѣйшитѣ съвѣти, а отъ окол. началникъ на религиозното общество, на което принадлежи училището, за да ся запази съ това принциптъ на изборитѣ, който имаме въ страната.

Чл. 46 ся прие цѣль.

Чл. 47 ся прие съ това измѣнение: вмѣсто 3 години, туря ся 2 години срокъ на траяние на настоятелствата.

Приеха ся също безъ измѣнение и останалитѣ членове отъ законопроекта, именно отъ 48 до 61 членъ.

Тоя е видѣтъ, който комиссията прѣдставя за срѣднитѣ училища е отъ Дирекцията на Народното Просвѣщение.

г. Пловдивъ 1 Ноемврий 1882 г.

(Подп). Секретарь: И. Вазовъ.

Прѣдсѣдательтъ: Желаетъ ли Събранието да ся прочете и да ся разисква проекта, или да ся остави слѣдъ 24 часа съгласно съ Правилника?

Димитровъ: Азъ прѣдлагамъ да ся напечати рапорта на комиссията, за да може да ся изучи добрѣ.

Величковъ: Азъ мисля да ся напечати рапорта е излишно губение на врѣме. Просто да ся пристъпи къмъ разискването му. Ако не днесъ, то да остане за идущето засѣдание.

Нейчовъ: Азъ незная г-да, защо имаме Об. Печатница, и защо ся жертвуватъ по нея толкова сумми, когато нетрѣбва въ такива случаи да улѣсни работитѣ. Да ся проводи прочее, да ся печати да може да ся чете и изучи хубаво рапортътъ; а не както е сега надрасканъ.

Прѣдсѣдательтъ: Има прѣдложение да ся напечати рапортътъ. Моля, които сж за това прѣдложение да зтанатъ прави. (Пада). Дневний редъ ся исчерпва. Моля да ся опредѣли, кога да стане идущето Събрание и какво ще ся тури на дневний редъ?

(Гласове: утрѣ). 1-во на дневенъ рѣдъ гласуване изцѣло законопроекта за намаление и опрощение данъкътъ; 2-ро дневенъ рѣдъ разискване на законопроекта за измѣнение на нѣкои членове въ отоманския наказат. законъ; 3-то дневенъ рѣдъ разискване на законопроекта за срѣднитѣ училища членъ по членъ; 4-то дневенъ рѣдъ, четение на рапортитѣ отъ комиссиитѣ.

(Гласове провѣрка).

Секретарьтъ: (Чете списъка):

Герджиковъ: Моля г-нь Прѣдсѣдательтъ да удари звънеца, защото може да има нѣкой вънъ.

Нейчевъ: Прѣдлагамъ да ся считатъ за отсутствующи, които не сж тукъ. (Смѣхъ).

Прѣдсѣдательтъ: Отсутствуватъ безъ отпускъ: Аристагесъ, Кесяковъ, Райнаиди и Митроп. Глигорий, съ отпускъ: Калчевъ, Милковски, Хакановъ и Чомаковъ.

Засѣданието ся закрива.

(Край въ 4 часътъ послѣ пладнѣ).

Прѣдсѣдатель: Георги Груевъ

Подпрѣдсѣдатели: { Д-ръ Янкуловъ
Юруковъ

Секретари: { Гуневъ
Пеневъ